

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПАК

Представком је иницирано покретање поступка пред Уставним судом Србије ради оцене законитости поступка доношења Правилника о дисциплинском поступку РО за дистрибуцију електричне енергије „Електродистрибуција — Београд“ у Београду од 24. V 1979. године и измена и допуна овог Правилника од 26. XI 1985. године.

По мишљењу подносиоца представке оспорени Правилник није могао да донесе Раднички савет Радне организације, јер су у њему регулисана неотуђива права о којима према члану 462. Закона о удруженом раду радници одлучују непосредно.

Правилник о дисциплинском поступку донео је Раднички савет Радне организације 24. V 1979. године, а измене и допуне 26. XI 1985. године. Овај Правилник донет је на основу чл. 102. и 212. (односно 110 и 211. пречишћеног текста) Самоуправног споразума о удруживању у Радну организацију и члана 44. Статута Радне организације.

У члану 102. (110) Споразума предвиђена је надлежност Радничког савета да доноси самоуправна општа акта Радне организације. У члану 212. (211) набројана су питања која радници у Радној организацији уређују заједничким самоуправним општим актима па је у последњој алинеји предвиђено: „друга питања која су од заједничког интереса за раднике основних организација и раднике радних заједница у Радној организацији“.

Статутом Радне организације предвиђено је образовање заједничке дисциплинске комисије, њен састав и начин избора (чл. 42. и 43). У члану 44. предвиђено је: „начин рада и одлучивање дисциплинске комисије утврђују се посебним самоуправним општим актом Радне организације“, који је овде предмет оцене законитости.

Материјално правне одредбе према којима се утврђује одговорност радника за учињене повреде радне обавезе садржане су у правилницима о радним односима основних организација и радних заједница РО.

Разматрајући поступак доношења оспореног Правилника Уставни суд Србије је утврдио да нема основа да се дата иницијатива прихвати, оцењујући да је поступиено у оквиру законских овлашћења.

Оспореним Правилником који је донео Раднички савет Радне организације уређен је поступак за утврђивање повреда радних обавеза и изрицање мера због повреда радних обавеза који се води пред Заједничком дисциплинском комисијом у основним организацијама удруженог рада и радним заједницама у саставу Радне организације.

По оцени Суда, регулисање дисциплинског поступка не спада у домен неотуђивих права, о којима радници одлучују једним од облика личног изјашњавања, те се овлашћење за одлучивање о овим правима може пренети на делегате у радничком савету Радне организације. Законом о удруженом раду предвиђено је да је основна организација удруженог рада основни облик удруживања рада у коме радници оства-

рују своја друштвено-економска и друга самоуправна права и одлучују о другим питањима овог друштвено-економског положаја. Према члану 179. овог Закона, самоуправним општим актом којим се уређује радни однос уређују се и питања која се односе на утврђивање права, обавеза и одговорности радника у радном односу. Ова питања радници су регулисали у правилницима о радним односима који су донети у основним организацијама и радним заједницама и предвидели су да је за вођење дисциплинског поступка и изрицања мера због повреда радних обавеза надлежна заједничка дисциплинска комисија састављена на начин предвиђен у Самоуправном споразуму о удруживању у Радну организацију и Статуту Радне организације и да се поступак за утврђивање повреда радне обавезе и за изрицање прописаних мера прописује заједничким општим актом. По оцени Суда радници у основним организацијама и радним заједницама регулисали су ова питања на начин који није у супротности са законом, а према својим потребама и условима.

(Решење Уставног суда Србије ИУ бр. 372/86. од 29. I 1987. године)

ЛИЧНИ ДОХОДАК ДИРЕКТОРА ПОСЛОВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Представком је иницирано покретање поступка пред Уставним судом Србије за оцену законитости члана 13, став 6, алинеја 13. Самоуправног споразума о удруживању у Пословну заједницу југословенске индустрије трактора, пољопривредних машина и опреме за пољопривреду из Београда, од 12. X 1978. године.

Иницијатори сматрају оспорену одредбу Самоуправног споразума незаконитом зато што овлашћује Извршни одбор Пословне заједнице да одређује лични доходак директора Пословне заједнице мимо критеријума који важе за расподелу средстава за личне дохотке чланова Радне заједнице Пословне заједнице.

Оспореном одредбом Самоуправног споразума, овлашћен је Извршни одбор Пословне заједнице да одређује лични доходак директора Пословне и Радне заједнице, водећи при том рачуна да висина стартне основе тог личног дохотка, без минулог рада, буде у складу са личним дохотком директора радних организација београдског привредног басена и директора осталих организација удружених у Пословну заједницу.

Радна заједница Пословне заједнице престала је да постоји 1. VIII 1986. године и од тада њене послове обавља једна од организација удружених у Пословну заједницу. Ради се о специфичној ситуацији, која тражи и одговарајуће решење.

Чланом 388, став 7. Закона о удруженом раду, одређено је да пословодни орган пословне заједнице има положај, права, дужности и одговорности пословодног органа организације удруженог рада и следствено томе своја права остварује у Радној заједници удружења.

Чланом 536, става 2. Закона о удруженом раду предвиђено је да у случају непостојања радне заједнице у организацији удруженог рада, инокосни пословодни орган те организације остварује права из радног односа у складу са самоуправним споразумом о удруживању у ту организацију.

Одредбом члана 388 став 6. и одредбом члана 540. Закона о удруженом раду, одређено је да се самоуправним споразумом одређује делокруг, положај, права, дужности и одговорности органа управљања пословне заједнице.

Пошто је управо Самоуправним споразумом о удруживању у Пословну заједницу уређено остваривање једног од права из радног односа директора Пословне заједнице — право на учешће у расподели средстава за личне дохотке, и у делокруг Извршног одбора Пословне зајед-

нице стављено одређивање личног дохотка директора Заједнице, то је оспорена одредба Самоуправног споразума у складу са наведеним законским одредбама, због чега је Уставни суд одлучио да не прихвати дату иницијативу.

(Решење Уставног суда Србије ИУ бр. 295/86. од 23. марта 1987. год.)

РАСПОДЕЛА СТАНОВА ОД СТРАНЕ САМОУПРАВНЕ ИНТЕРЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Представком је тражена оцена уставности и законитости одредаба Правилника о изузетном решавању стамбених потреба радника Радне заједнице Републичке самоуправне интересне заједнице пензијског и инвалидског осигурања, који је донела Скупштина заједнице 29. августа 1985. године.

Оспореним Правилником је овлашћена Скупштина заједнице да изузетно даје станове на коришћење радницима Радне заједнице Републичког СИЗ-а пензијског и инвалидског осигурања, под условом да радници и поред тешког степена стамбене угрожености нису остварили право на стан у Радној заједници.

Одлуку о додели стана доноси Скупштина заједнице узимајући у обзир стамбене прилике, стање, материјални положај, учешће у НОБ-у, здравствено стање и број чланова породице радника.

Одредбама чл. 3. и 4. Правилника предвиђено је колики стан припада раднику с обзиром на број чланова породичног домаћинства.

Одредбама чланова 6, 7. и 8. регулисан је поступак за доделу стана, док је одредбама члана 9. прописано да Скупштина заједнице одлучује о висини средстава за куповину стана са позиције осталих расхода утврђених финансијским планом за сваку годину.

Иницијатор сматра да оу оспорене одредбе незаконите због тога што Правилник супротно члану 35. Закона о стамбеним односима („Сл. гласник СРС“, бр. 9/85), не садржи услове и мерила за одређивање реда првенства већ само примера ради наводи критеријуме, који будући да нису вредновани, не могу бити основ за одређивање реда првенства.

У одговору Заједнице на представку наводи се да је оспорени Правилник Скупштина Републичког СИЗ-а ПИО донела на основу члана 3. Закона о стамбеним односима, у циљу решавања стамбених питања радника Радне заједнице чије су стамбене, социјалне или здравствене прилике посебно тешке, а немају изгледа да од Радне заједнице добију стан.

Према оцени Суда Скупштина Републичког СИЗ-а пензијског и инвалидског осигурања је оспорени Правилник донела без законског овлашћења. Наиме, одредбама члана 166. Закона о пензијском и инвалидском осигурању радника („Службени гласник СРС“, бр. 13/83, 27/85 и 21/86), којима је регулисано питање коришћења средстава Заједнице, није предвиђена могућност да се средства Заједнице пензијског и инвалидског осигурања употребљавају за решавање стамбених питања радника Радне заједнице СИЗ-а пензијског и инвалидског осигурања. Средства Заједнице могу се користити између осталог, и за решавање стамбених потреба, али само корисника пензија (тач. 5, чл. 166. Закона). Одредбама члана 3. Закона о финансирању стамбене изградње („Службени гласник СРС“, бр. 27/75, 4/86) ближе је одређено питање формирања средстава из којих се задовољавају стамбене потребе пензионера и инвалида. Наиме, Законом је прописана обавеза Заједнице пензијског и инвалидског осигурања да издваја средства за решавање стамбених потреба пензионера и инвалида и то по стопи која не може бити мања од 40% од износа исплаћених пензија и инвалиднина. Из одредаба Устава којима је регулисан положај самоуправне интересне заједнице произлази обавеза заједнице да средства Заједнице користи у складу са циљем

ради кога је заједница основана. Законом о пензијском и инвалидском осигурању таксативно су утврђене намене за које се могу користити средства СИЗ-а пензијског и инвалидског осигурања. Истим Законом уређен је и положај Скупштине Заједнице (чл. 140—146). Из ових одредаба не произлази њено право да средства Заједнице користи и за намене које нису у функцији циља ради кога је Заједница и основана.

Закон о стамбеним односима, на који се позива Скупштина у свом уговору, не може бити основ за доношење спорног Правилника. Одредбама члана 3. Закона („Службени гласник СРС“, бр. 9,85) прописано је следеће:

„Право да дају станове на коришћење радницима имају радници у основним организацијама удруженог рада, радним заједницама, уговорним организацијама удруженог рада, основним задружним организацијама, основним организацијама коопераната и другим задругама.

Изузетно, друштвено-политичке заједнице, самоуправне интересне заједнице, друштвено-политичке организације, друштвене организације, друге самоуправне организације и заједнице, могу да дају станове на коришћење одређеним категоријама радних људи и грађана ако та лица не остваре право на стан у смислу одредбе става 1. овог члана.

Друштвено-правна лица из ст. 1. и 2. овог члана дају станове на коришћење. Она су на тим становима носиоци права у погледу коришћења, управљања и располагања.“

Право и дужност заједнице пензијског и инвалидског осигурања да даје станове на коришћење пензионерима и инвалидима рада пред ставља један од оних изузетака о којима говори став 2, члана 3. Закона о стамбеним односима, јер је реч о лицима (пензионерима и инвалидима) која стамбено питање нису решила у току свог активног радног века, али не и радницима радне заједнице.

На основу изнетог Уставни суд је донео одлуку о касирању спорног правилника у целини.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ бр. 21/86. од 14. маја 1987. године)

ПРИПРАВНОСТ РАДНИКА ПОСЛЕ РАДНОГ ВРЕМЕНА

Представком је иницирано покретање поступка пред Уставним судом Србије ради оцене законитости члана 159-а Правилника о изменама и допунама Правилника о радним односима Опште болнице „Др Воја Дукић“ у Пожаревцу од 4. XII 1986. године.

Члан 159а Правилника гласи:

„Због потребе перманентне здравствене заштите уводи се приправност, као отежан услов рада, у време које је непокривено редовним радним временом. У случају увођења приправности радник има право на увећан лични доходак привилегијом о расподели дохотка.

Приправност, као услов рада уводи се за:

1. специјалисте у следећим службама: инфективној, очној, ушној, рендгену, трансфузији, анестезији, хирургији, ортопедији и лабораторији са специјалистом биохемије;

2. медицинске техничаре у РО служби лабораторији и трансфузији;

3. електричара, водоинсталатера и машинбравара тросменски рад, с тим што потребу увођења приправности преиспитује раднички савет на сваких 6 месеци.“

По мишљењу подносиоца иницијативе оспореном одредбом уведена је приправност као обавеза после радног времена, а законом није предвиђена као радно-правна обавеза, а још мање да има карактер посебног услова рада због које се увећава доходак, како је то предвиђено у оспореној одредби Правилника.

У оспореним одредбама члана 159-а Правилника предвиђено је да се због потреба перманентне здравствене заштите уводи приправност, као отежан услов рада, у време које је непокривено редовним радним временом. У случају увођења приправности радник има право на увећање лични доходак предвиђен Правилником о расподели личног дохотка.

Затим је предвиђено за кога, односно за које послове се уводи приправност као услов рада и да се приправност уводи док се не обезбеде кадрови за *тросменски* рад, с тим што потребу увођења приправности преиспитује Раднички савет на сваких 6 месеци.

Одредбама члана 182. Закона о удруженом раду предвиђено је да су радници у основној организацији дужни да своје послове и радне задатке организују и врше на такав начин да у заједничком раду што успешније остварују обавезе из самоуправног споразума о основама плана и задатака који произлазе из плана. Како према Закону о здравственој заштити планови и програми здравствене заштите подразумевају спречавање и лечење болести то се обавеза радника у здравственим радним организацијама састоји у лечењу оболелих и предузимању других мера да се спречи настанак обољења. У оквиру тога здравствене радне организације имају обавезу пружања медицинске помоћи у хигијени и неодложним случајевима, што захтева и одговарајућу организацију рада укључујући и дежурство, односно приправност радника. Према члану 53. Закона о радним односима здравствене радне организације могу под одређеним условима да уведу дежурство као рад дужи од пуног радног времена. Потреба увођења и обим дежурства утврђује се самоуправним општим актом у складу са самоуправним споразумом који закључује здравствена организација, надлежна самоуправна интересна заједница здравствене заштите и општинска организација Савеза синдиката. Према члану 72. овог Закона за рад дужи од пуног радног времена, као и за рад у дане државног празника и ноћу радник има право на повећано учешће у расподели средстава за личне дохотке у висини утврђеној самоуправним општим актом у складу са самоуправним споразумом, односно друштвеним договором. То значи да је наведеним законским одредбама предвиђена могућност за увођење дежурства, односно приправности као рада дужег од пуног радног времена, као и утврђивање права на повећано учешће у расподели средстава за личне дохотке, па оспорене одредбе члана 159-а нису неслагласне са Законом о радним односима. Због тога је Уставни суд одлучио да не прихвати иницијативу ради покретања поступка за оцене законитости и наведене одредбе Правилника.

(Решење Уставног суда Србије, ИУ-38/87. од 14. маја 1987. године)

ОГРАНИЧАВАЊЕ ПРОМЕТА НЕПОКРЕТНОСТИ

На основу иницијативе једног броја грађана Уставни суд Југославије решењем број 1—377/85 од 9. јула 1986. године покренуо је поступак за оцену уставности и законитости Закључка Скупштине општине Бујановац о привременом ограничењу промета земљишта и зграда на подручју те општине од 29. IX 1982. године. Решење о покретању поступка достављено је Уставном суду Србије у смислу члана 389. Устава СФРЈ.

Према наведеном Закључку привремено се ограничава промет земљишта и зграда на подручју општине Бујановац, а Извршни савет Скупштине општине је овлашћен да у оправданим случајевима даје сагласност на промет земљишта и зграда. Предвиђено је да Закључак ступа на снагу даном доношења.

У одговору упућеном Уставном суду Југославије Скупштина општине Бујановац наводи да није донета одлука о забрани промета непокретности, већ само Закључак којим се привремено ограничава промет

земљишта и зграда на подручју ове општине. У неспорним случајевима (где није било притисака) дата је сагласност за промет у 600 случајева.

Исто тако, решењем Уставног суда Југославије број У-97/86 од 9. јула 1986. године покренут је поступак за оцену уставности и законитости Закључка Скупштине општине Прешево од 29. фебруара 1984. године. Решење о покретању поступка достављено је Уставном суду Србије у смислу члана 389. Устава СФРЈ.

Оспореним Закључком привремено се ограничава промет земљишта и зграда на подручју Општине Прешево, тако да Општински суд у Прешеву привремено неће оверавати уговоре о купопродаји земљишта и зграда на територији ове Општине, а Служба друштвених прихода привремено неће вршити пренос непокретности. Извршни савет СО је овлашћен да у консултацији са Комисијом за спречавање даљег иселјавања Срба и других у оправданим случајевима може дати сагласност на промет земљишта и зграда.

У одговору упућеном Уставном суду Југославије у априлу 1986. године Скупштина општине Прешево наводи бројчане податке о поднетим захтевима за одобрење промета непокретности, наводећи да је овим Закључком постигнут одређени ефекат, те да су се стекли услови за његово укидање, што би требало учинити у априлу исте године.

Према одредби члана 83, став 2. Устава СР Србије услови промета земљишта и других непокретности на које постоји право својине уређује се законом. Република у оквиру својих права и дужности (члан 299, став 1, тачка 3. Устава уређује облигационе и уговорне односе). Према томе, уређивање односа у овим областима је у компетенцији Републике односно у домену њене законодавне надлежности и у оквиру уставом утврђених права и дужности.

Чланом 273. Устава СР Србије којим су утврђена права и дужности општине није предвиђена надлежност општине да у било ком виду уређује односе у области промета непокретности и облигационе односе.

Према оцени Суда, у конкретном случају Скупштина општине Бујановац и Скупштина општине Прешево забрањујући, односно ограничавајући промет непокретности на свом подручју поступале су супротно Уставу, уређујући односе из законодавне надлежности Републике.

Надлежност општине да уређује односе у областима из законодавне надлежности Републике може да буде само у смислу члана 279, став 4. Устава СР Србије, у случају када није донет закон у областима у којима друштвени односи уређују законом и у случајевима из члана 279, став 5. Устава када се општина законом овласти да својим прописима уређује односе у одређеним областима или да их уреди друкчије него што су уређени законом.

Према одредби члана 3. Закона о промету непокретности („Службени гласник СРС“, број 43/81) промет непокретности на којима постоји право својине слободан је, *ако законом није друкчије одређено*. У овом Закону нема овлашћења за скупштину општине да ограничава промет непокретности.

Уставни суд је донео одлуку о укидању наведених закључака.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ бр. 363/86. од 29. I 1987. год.)

Припремио Томислав Вељковић